

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 1 беті

**Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрлігі
«Оңтүстік Қазақстан Медицина Академиясы» АҚ жанындағы
медицина колледжі**

Симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар

Пәннің атауы: «Анатомия, физиология және патология» (Анатомия)

Мамандығы 09130100 «Мейіргер ісі»

Біліктілігі 5AB09130101 «Мейіргер ісінің қолданбалы бакалавры»

Оқу түрі: күндізгі

Оқудың нормативтік мерзімі: 3 жыл 6 ай

Циклдар мен пәндер индексі: ЖКП 01

Курс: 1

Семестр: I, II

Пән/модуль: «Анатомия, физиология және патология» (Анатомия)

Қорытынды бақылау түрі: емтихан

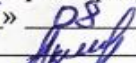
Барлық сағаттардың/кредиттердің жалпы жүктемесі KZ –144/6 кредит

Аудиториялық – 44 сағат

Симуляция – 100 сағат

Шымкент, 2024 жыл

<p>ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ</p>	 <p>SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»</p>
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар	40 беттің 2 беті

«Морфологиялық пәндер» кафедрасының мәжілісінде қаралды және ұсынылды
хаттама № 1 «27» 08 2024 ж.
Кафедра меңгерушісі Ералхан А.Қ.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 3 беті

Симуляциялық сабақ №1

1. Тақырыбы: Анатомия пәні және міндеттері. Тірек-қимыл аппаратының жалпы анатомиясы.

2. Мақсаты: Тірек-қимыл жүйесінің құрылыстық ерекшеліктерін оқыту. Тұлға, иық белдеуі, қолдың еркін бөлігі, жамбас белдеуі мен аяқтың еркін бөлігі сүйектерінің құрылысын оқып білу. Милық және бет сүйектерінің құрылысын оқып білу. Сүйек қосылыстарының құрылысын оқып білу. Қосылыстардың түрлері. Бас, мойын және тұлға бұлшықеттерінің құрылысы, топографиясы және қызметін оқып білу.

3. Оқыту міндеттері: Сүйек, буындар, бұлшықеттерді муляждардан, планшеттерден, кестелерден, көрсету, айту, табуды студенттерге үйрету. Препараттардан омыртқалардың жеке түрлерін, төс және қабырғалардың құрылыс ерекшеліктерін атап, тауып көрсетуді студенттерге үйрету.

Иық белдеуі, қолдың еркін бөлігі, жамбас белдеуі және аяқтың еркін бөлігі сүйектерінің жеке бөліктерін латынша атап көрсетуді студенттерге үйрету.

Сүйектерінің оң және сол жағын ажырата білу. Эпифиз, метафиз, апофиз, диафизді көрсету.

Бассүйектен және жеке препараттардан милық және бет сүйектерін тауып, латынша атап, көрсетуді үйрету. Жұп сүйектердің оң және сол жақтық бөлігін бір-бірінен ажырату. Студенттерді муляждардан буындарды тауып көрсетуді үйрету. Студенттерді бас, мойын және тұлға бұлшықеттері мен фасцияларын латынша атап, планшеттерден тауып көрсете білуді үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Омыртқа жотасының құрылысы, оның бөлімдері, қызметтік маңызы.
2. Омыртқалардың жалпы қасиеті.
3. Типтік омыртқаның құрылысы.
4. Мойын, кеуде омыртқа құрылысының ерекшеліктері.
5. Мойын омыртқаларының I, II, VI, VII ерекшеліктері.
6. I, X, XI, XII- кеуде омыртқаларының ерекшеліктері.
7. Бел омыртқаларының құрылыстық ерекшеліктері.
8. Сегізкөз омыртқаларының анатомиясы.
9. Төс, бөліктерінің құрылысы.
10. Қабырға құрылысы, түрлері.
11. Адам қаңқасына жалпы шолу.
12. Кеуде торы, кеуде торы пішіндерінің конституционалды ерекшеліктері.
13. Кеуде торының құрылысының анатомиясы.
14. Иық белдеуі және қолдың еркін бөлігінің сүйектерін атаңыз
15. Қолдың еркін бөлігі сүйектерінің қаңқасы қандай бөліктерден тұрады?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 4 беті

16. Бұғананың құрылысы ерекшелігі, оның оң немесе сол жаққа тиесілігін анықтау.
17. Жауырынның құрылысы, оң және сол жақ айырмашылығын анықтау.
18. Жамбас сүйегінің құрамына кіретін сүйектерді атаңыз. 19. Мықын, шат, шонданай сүйектерінің бөліктерін атаңыз
20. Ортан жіліктің, сирақ сүйектерінің құрылысы.
21. Аяқ ұшы сүйектерінің құрылысы.
22. Бассүйектің бөліктерін атаңыз.
23. Бассүйектің қызметін анықтаңыздар.
24. Милық сүйектерінің латынша аттарын атаңыз.
25. Бассүйектің негізі мен күмбезінің аралық шекарасын анықтаңыз.
26. Бассүйек негізі, оның беттері.
27. Мимикалық бұлшықеттердің жіктелуі, құрылысы, ерекшелігі.
28. Шайнау бұлшықеттерінің құрылысы, қызметі.
29. Мойын бұлшықеттерінің жіктелуі.
30. Мойын шандырлары.
31. Иық белдеуі, қолдың еркін бөлігі, арқа, кеуде, іш, жамбас белдеуі және аяқтың еркін бөлігі бұлшықеттерінің жіктелуі, құрылысы, қызметі.

5. Білім берудің және оқытудың әдістері:

Кіші топтарда анатомиялық препараттармен, қаңқамен, бассүйекпен, муляждармен, планшеттермен, плакаттармен жұмыс.

6. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі әдебиеттер:

1. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет.с.
2. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқуқұралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет.с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектертуралылім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорытужүйесі. Тынысалу жүйесі. Несепжынысжүйесі. Эндокриндікбездер. Тамырлартуралылім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
5. Адам анатомиясы : оқулық - Алматы : ЖК "Ақнұр", 2013.
6. Рақышев А.Р. Адам анатомиясы I, II том, 2004.
7. Рақышев А.Р. Адам анатомиясың атласы. I, II том, – Алматы: «Кітап», 2006.
8. Әубәкіров Ә.Б., Шайдаров М.З., Сулейменова Ф.М., Досаев Т.М. ж.т.б. Адам анатомиясы, атлас. I,II,III,IV том.–Астана: «Фолиант»,2008, 2010, 2011, 2012.

Қосымша әдебиеттер:

1. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйкежүйесі. Сезімшешелері: оқулық / А. Р. 2.Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 5 беті

3. Рақышев, А. Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. жәнетолықт. ; ҚРЖоғарыоқуорындарыныңқауымдастығы. - Алматы: Дәуір, 2009. - 420 бет

4. Адам анатомиясы. Т. 2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Бағдарламалық қамтамасыз ету және интернет-ресурс

1. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1-ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.] ; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. -

Электрон.текстовые дан. (795Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.

2. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі

[Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.] ; қазақ тіл. ауд. А. Б.

Аубакиров. - Электрон.текстовые дан. (836Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.

3. Адам денесі: оқулық: в 3-х т./А.Р. Рақышев.-Т.1.- М. ГЭОТАР – Медиа, 2015

4. Адам денесі: оқулық: в 3-х т./А.Р. Рақышев.-Т.2.- М. ГЭОТАР – Медиа, 2015

5. Адам денесі: оқулық: в 3-х т./А.Р. Рақышев.-Т.3.- М. ГЭОТАР – Медиа, 2015

6. Атлас человеческой морфологии на русском языке [Электронный ресурс]: учебник по Человеческой анатомии.-М, 2004

7. www.ukma.kz білім беру порталы

8. <http://www.studmedlib.ru> логин -ibragim123, пароль-Libukma123

7. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Мандайға параллел бағытта өтетін жазықтық:

а) Горизонталді

б) Фронталді+

в) Сагитталді

г) Вертикалді

д) Қиғаш

2. Екінші мойын омыртқаның басқа омыртқалардан айырмашылығы

а) Тістәрізді өсіндісінің болуы+

б) Қылқанды өсіндісінің болуы

в) Денесінің болуы

г) Қабырғалық шұңқыршаларының болуы

д) буындық беттерінің болуы

3. Кеуде омыртқалардың басқа омыртқалардан айырмашылығы:

а) Тістәрізді өсіндісінің болуы

б) Қылқанды өсіндісінің болуы

в) Денесінің болуы

г) Қабырғалық шұңқыршаларының болуы+

д) Денесінің болмауы

4. Төстің құрамдық

бөліктері:

а) Тұтқасы+

б) Қабыршағы

в) Бетсүйектік өсіндісі

г) Мойыны

д) Ұшы

5. Семсертәрізді өсінді орналасқан:

а) Тоқпан жілікте

б) Жауырында

в) Төсте+

г) Шынтақ жілікте

д) Бұғанада

6. Рудиментті омыртқалар:

а) Мойын омыртқалары

б) Кеуде омыртқалары

в) Бел омыртқалары

г) Сегізкөз

д) Құйымшақ омыртқалары+

7. Кеуде торын құрауға қатысады:

а) Төс+

б) Жамбас сүйектері

в) Тізе тобығы

г) Бел омыртқалары

д) Мойын омыртқалары

8. Дененің орталығы арқылы өтіп, оны екі симметриялық жартыға бөлетін жазықтық:

а) фронталдық

б) горизонталдық

в) медиалдық

г) орталық (медиандық) +

9. Мойын омыртқаларының саны:

а) 4

б) 5

в) 7+

г) 8

д) 12

10. Кеуде омыртқаларының саны:

а) 4

б) 5

в) 7

г) 8

д) 12+

11. Бел омыртқаларының саны:

а) 4

б) 5+

в) 7

г) 8

д) 12

12. Сегізкөз омыртқаларының саны:

а) 4

б) 5+

в) 7

г) 8

д) 12

13. Көлденең өсінділерінде тесігі бар омыртқалар:

а) мойын омыртқалары+

б) кеуде омыртқалары

в) бел омыртқалары

г) сегізкөз омыртқалары

д) құйымшақ омыртқалары

14. Қабырғалық шұңқырлары бар омыртқалар:

а) мойын омыртқалары

б) кеуде омыртқалары+

в) бел омыртқалары

г) сегізкөз омыртқалары

д) құйымшақ омыртқалары

15. Ұйқылық төмпешік VI мойындық омыртқада орналасады:

а) көлденең өсіндіде+

б) қылқандық өсіндіде

в) буындық жоғарғы өсіндіде

г) омыртқаның денесінде

д) буындық төменгі өсіндіде

16. Анатомиялық мойын мен хирургиялық орналасқан:

а) Тоқпан жілікте+

б) Жауырында

в) Жамбас сүйегінде

г) Төсте

д) Шынтақ жілікте

17. Иық белдеуінің сүйектері:

Жауырын+

Шүйде сүйек

Шеке сүйек

г) Жамбас сүйек

д) Жоғарғы жақсүйек

18. Буындық ойыс, cavitas glenoidalis, орналасқан

а) Тоқпан жілікте

б) Бұғанада

в) Жауырында+

г) Жамбас сүйегінде

д) Сынатәрізді сүйекте

19. Жауырынның өсінділері:

а) Бізтәрізді өсінді

б) Көлденең өсінді

в) иықтық өсінді (Акромион) +

г) Тәждік өсінді

д) Шынтақтық өсінді

20. Білек сүйегі:

а) Тоқпан жілік

б) Шынтақ жілік+

в) Жамбас сүйек

г) Жарты ай тәрізді сүйек

д) Бұғана

21. Жіліктің (түтікті сүйектердің) ортаңғы бөлігінің аталуы:

а) диафиз+

б) эпифиз

в) метафиз

г) апофиз

д) диплоэ

22. Жіліктің (түтіктің сүйектердің) денесі мен шеттері аралығындағы бөлігі:

а) диафиз

б) эпифиз

в) метафиз+

г) апофиз

д) диплоэ

23. Жіліктің (түтіктің сүйектердің) шеттерінің аталуы:

а) диафиз

б) эпифиз+

в) метафиз

г) апофиз

д) диплоэ 24. Жауырын құрылысы бойынша:

а) түтікті

б) қалыпсыз

в) жалпақ+

г) аралас

д) ауалық

25. Тоқпан жілік құрылысы бойынша:

жілік (түтікті сүйек) + кемікті

сүйек аралас сүйек ауалы

сүйек

жалпақ сүйек

26. Иық белдеуінің сүйегі:

а) төс

б) жауырын+

в) тоқпан жілік

г) шынтақ жілік

д) кәрі жілік

27. Жауырынның буындық ойысы орналасқан:

а) жоғары бұрышында

б) төменгі бұрышында

в) латералдық бұрышында+

г) акромионда

д) құстұмсықтәрізді өсіндіде

28. Жауырын қылқанының орналасқан жері:

а) жоғары бұрышында

б) төменгі бұрышында

в) латералді бұрышында

г) қабырғалық бетінде

д) артқы бетінде+

29. Иықтық (акромион) және құстұмсықтәрізді өсінділері бар сүйек:

а) төс

б) жауырын+

в) тоқпан жілік

г) шынтақ жілік

д) кәрі жілік

30. Екі мойны бар сүйек:

а) тоқпан жілік+

б) орган жілік

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 10 беті

в) шынтақ жілік

г) асықты жілік

д) кәрі жілік

Жағдайлық есептер:

№1. Көшеде алған жарақаттан кейін зардап шеккен адамда жүрек жұмысы тоқталды. Алғашқы көмекті қалай көрсетеміз және қаңқаның қай бөліктеріне зақым келді?

Жауап: Төс сүйегі аймағында ритімді қозғалыс арқылы жүрекке жасанды массаж жасау керек. **№2.** Көшеде алған жарақаттан ұйқы артериясының тармақтарынан мойын аймағынан қан ақты, қан ағуын уақытша тоқтатуға бола ма?

Жауап: Мойын аймағындағы ұйқы артерияларының қан ағуын тоқтату үшін оны VI мойын омыртқасының көлденең өсіндісіндегі төмпешікке басады.

№3. Омыртқалардың қысқа қырқа өсіндісінде және көлденең өсіндісінде кішкене тесіктер бар. Омыртқаны анықта

Жауап: Типтік мойын омыртқасы

№4. Кенеттен құлағаннан адамның білек сүйектерінің біреуі сынды. Сонда білектің алдыңғы – латеральды қырында патологиялық қозғалыс байқалады. Зардап шеккен адамның қай сүйегі сынды?

Жауап: Зардап шеккен адамның кәрі жілік сүйегі сынды.

№5. Шешесі 7 жасар қызын хирургқа әкелді. Әкелген себебі: қызының білегі шынтақ буынынан 180⁰-тан көпке жазылады. Бірақ хирург патология таппады, шешесін жұбатты. Неге хирург 180⁰ жазылатынын патология деп таппады?

Жауап: Балаларда және кейбір әйелдерде аса көп білектің жазылатыны, жалғамалар аппаратының осалдығынан, шынтақ өсіндісінің мөлшерінің кішкентайлығынан болады.

№6. 7 жастағы баланың табан сүйектерінің рентгенограмасында дәрігер өкше сүйегі аймағында көптеген сынықтарды көрді. Себеп неде?

Жауап: 7-9 жас аралығындағы балада өкше төмпешігі сүйектерінің сүйектенуі бірнеше нүктеде дамиды, олар 12-15 жасқа келген кезде ғана денесімен бітеседі.

№7. Баланың жасын білу үшін дәрігерге сан сүйегінің рентгенограммасын әкеліп көрсеткен, ал онда сан сүйегінің басында тек бір ғана сүйектену нүктесі көрінеді. Бала неше жаста?

Жауап: Бала 1 жаста.

№8. Автомобиль авариясынан адам басының бүйір беті жарақаттанды. Самай сүйегінің қабыршығы пирамидадан бөлінді. Бұндай жағдайда самай сүйегінің қай каналы бұзылды?

Жауап: Бұлшықет-түтікті өзек зақымдалады.

№9. Операция кезінде хирург самай сүйектің астыңғы бетіндегі пирамидасында мойындырық тесікке бағытталған. Оператордың дұрыс емес әрекетінде қандай канал бұзылуы мүмкін? **Жауап:** Оператордың дұрыс емес әрекетінде ұйқы артериясының өзегі бұзылуы мүмкін, арты қан кетуге соқтыруы ықтимал

№10. Бір жасар балада рентгенологиялық суретте бассүйектің маңдай бөліміндегі ортаңғы сызығында саңылау байқалады. Оның себебі неде?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 11 беті

Жауап: Мандай сүйек екі бөліктен дамиды, 2 жасқа таман ме

№11. Жол апатынан кейін зардап шеккен адамда мұрын жарақаттанды. Бұл жерде мұрын пердесінің сынуы байқалды. Бұл жағдайда қай сүйек зақымданған?

Жауап: Торлы сүйек пен өре сүйек.

№12. Қабыну процесі кезінде көз алмасының төменгі қабырғасында іріңді процесс пайда болды. Емдеуші дәрігер қабыну процесінің көз алмасынан қанат таңдай шұңқырына дейін жайылып кетуін күдіктенеді. Қандай тесік арқылы қабыну процесі қанат таңдай шұңқырына өтіп кетуі мүмкін?

Жауап: Қабыну процесінің қанат таңдай шұңқырына төменгі көздік саңылау арқылы өтуі мүмкін. **№13.** Мойындырық тесік бас қаңқасының төменгі бөлігінде орналасқан. Ол арқылы нервтер мен ірі вена тамырлары өтеді. Егер де осындай ірі вена тамырлары жарылатын болса бас қаңқасының қай қуысына қан құйылу болады?

Жауап: Вена тамырларының қан ұйылу артқы ми шұңқырына таралады.

№14. Конъюнктивит нәтижесінде көз ұясынан ірің шыға бастады мұрын қуысына қабыну процесі көз ұясында мұрын қуысынан қай өзек бойына қатысады?

Жауап: Қабынудың қанат-таңдай шұңқырына өтуі төменгі көз шарасы саңылауынан.

№15. Науқаста шонданай нервсінің қабынуынан кейін санның артқы топ бұлшықетінің параличі асқыну берді. Берілген асқыну төменгі аяқ белдемесінде қандай қозғалыс бұзылғаны байқалған? **Жауап:** Науқасқа бұгу және санды сыртқа қарай аудару қиындау түседі.

Симуляциялық сабақ №2

1.Тақырыбы: Асқорыту жүйесі ағзаларының анатомиясы.

2.Мақсаты: Асқорыту жүйесі ағзаларының құрылысы, топографиясы және қызметінің ерекшеліктерін оқыту.

3.Оқыту мақсаты: Асқорыту жүйесі ағзаларын муляждардан, планшеттерден, кестелерден көрсету, айту, табуды үйрету. Студенттерді муляждардан, планшеттерден, Кестелерден ауыз қуысы ағзаларын, өңешті көрсету, айту, табуды үйрету.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Ауыз қуысының қабырғаларын қандай ағзалар түзеді?
2. Тістің құрылысын айтыңыз. Тістің әртүрлі формалары немен ерекшеленеді?
3. Сүт және тұрақты тістердің шығу мерзімдерін атаңыз?
4. Сүт және тұрақты тістердің толық формуласын жазыңыз.
5. Тілдердің бетінде қандай бүртіктер бар? Дәм бүртіктері қайсысында бар?
6. Тіл бұлшықеттерінің қандай анатомиялық топтары, тілдің бұлшықеттерінің қызметін атаңыз.
7. Кіші сілекей бездерінің топтарын атаңыз.
8. Үлкен сілекей бездерінің өзектері ауыз қуысының қай қабырғасында ашылады.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 12 беті

9. Жұмсақ таңдай бұлшықеттерінің басталуы және бекуін атаңыз.
10. Жұтқыншақты лимфалық сақиналарының бадамшалары қай жерде орналасқан.
11. Жұтқыншақтың бұлшықеттерін және оның басталу жерін атаңыз?
12. Өңештің қандай жерлерінде тарылтқыш бар, ол немен байланысты?
13. Омыртқалардың қандай деңгейінде асқазанның кірер және шығар тесігі орналасқан?
14. Асқазанның (ішастардың) жалғамаларын атаңыз.

5. Білім берудің және оқытудың әдістері:

Кіші топтарда анатомиялық препараттармен, торспен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен, плакаттармен жұмыс.

6. Әдебиет:

№1 тақырыпта көрсетілген

7. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Жағдайлық есептер:

№1. Стоматолог-дәрігер ауыз қуысын қарайды. Жұмысқа кіресер алдында тіл астына тампон салады. Неге бұл манипуляцияны жасайды?

Жауап: Сілекейді азайту мақсатында.

№2. Дәрігер-стоматолог тіске пломб салады. Ауыз қуысында сілекейдің жиналуын азайту үшін шықшыт безінің өзегінің тесігін жабу үшін тампонды қайда салуы керек?

Жауап: Дәрігер тампонды немесе дренаждық трубканы ауыз кіреберісіне салады.

№3. Балада үстіңгі және астыңғы күрек тістер түгелімен шықты. Баланың жасын анықта.

Жауап: 10-12 айлық бала

№4. Балада мұрынмен дем алу қиындады. Дәрігер қай бадамшаның үлкейгені туралы ойлау керек?

Жауап: Жұтқыншақтық бадамша үлкейген

№5. Балада үстіңгі және астыңғы күрек тістер түгелімен шықты. Баланың жасын анықта.

Жауап: 10-12 айлық бала

Симуляциялық сабақ №3

1. Тақырыбы: Тыныс алу жүйелерінің морфофункционалдық сипаттамасы

2. Мақсаты: Тыныс алу жүйесі ағзаларының қызметтік және құрылыс ерекшеліктерін оқып білу.

3. Оқыту мақсаты: Студенттерді торстан, муляждардан, плакаттардан тынысалу жүйесі ағзаларын: мұрын қуысы, көмей, кеңірдек, бронхылар, өкпе, өкпеқапты тауып, атап көрсетуді үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Мұрын қуысы.
2. Көмей. Көмей шеміршектері. Көмей бұлшықеттері.
3. Көмей қуысы. Дыбыс түзілу.
4. Кеңірдек. Кеңірдек бифуркациясы.
5. Бронхылар. Бронхылардың тармақталуы.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 13 беті

6. Өкпенің құрылысы. Өкпенің сегментарлық құрылысы.

7. Өкпеқап.

8. Ағзалардың голотопиясы, склетотопиясы, синтопиясы.

9. Нервтендірілуі, қанмен қамтамасыз етілуі, веналық және лимфалық ағымы.

5. Білім берудің және оқытудың әдістері:

Кіші топтарда анатомиялық препараттармен, торспен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен, плакаттармен жұмыс. «Пирогов» интерактивті анатомиялық столында жұмыс.

6. Әдебиет:

№1 тақырыпта көрсетілген

7. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

1. Мұрын қуысының бөліктері:

- а) тыныс алу және көру аймақтары
- б) тыныс алу және түйісуді сезу аймақтары
- в) тыныс алу және иіс сезу аймақтары+
- г) иіс сезу және есту аймақтары
- д) иіс сезу және дәм сезу аймақтары

2. Мұрындық жол – бұл ...

- а) мұрын қуысының кіреберісі
- б) мұрын-көзжас өзегінің тесігі
- в) жоғарғы жақсүйектің маңдайлық өсіндісінің жанындағы жүлге
- г) мұрын қалқанының астындағы кеңістік+
- д) сынатәрізді сүйектің үлкен және кіші қанаттардың арасындағы саңылау

3. Көмей шодырын түзеді:

- а) жүзіктәрізді шеміршектің доғасы
- б) жүзіктәрізді шеміршектің табақшасы
- в) ожаутәрізді шеміршек
- г) қалқанша жанындағы шеміршектің төменгі мүйізі
- д) қалқантәрізді шеміршектің екі табақшасының өзара қосылған жері+

4. .... көмей бөлігі болып табылады:

- а) тынысалу жүйесі және дыбыс түзу аппараты+
- б) тыныс алу жүйесі және тірек – қимыл аппараты
- в) асқорыту жүйесі және дыбыс аппараты
- г) асқорыту жүйесі және несепжыныс аппараты
- д) несепжыныс жүйесі және дауыс аппараты.

5. Кеңірдек – бұл ...

- а) ауыз қуысы мен өңештің аралығында орналасқан түтікті ағза
- б) көмей мен басты бронхтардың аралығында орналасқан түтікті ағза+

- в) бүйректің жоғарғы шетінде орналасқан ағза
г) бүйрек пен несеп қуықтың аралығында орналасқан түтікті ағза
д) өкпелердің аралығында орналасқан үлесті ағза
6. Кеңірдек айырығы – бұл ...
- а) көршілес шеміршектік жартылай сақиналардың аралығындағы дәнекер тіндік табақша
б) кеңірдектің сыртқы қабығы
в) кеңірдек қабырғасының қақпағы
г) кеңірдектің қолқамен қиылысқан жері
д) кеңірдектің екі басты бронхтарға бөлінген жері+
7. Төменгі мұрын жолына ашылады:
- а) маңдай қойнауы
б) гаймор қойнауы
в) торлы сүйектің (кеңсіріктің) алдыңғы ұяшықтары
г) евстахий түтігі
д) мұрын-көзжас өзегі+
8. Көмейдің тақ шеміршегі:
- а) қалқаншатәрізді+
б) мүйізтәрізді
в) сынатәрізді
г) ожаутәрізді
д) төрт бұрышты
9. Көмейдің скелетотопиясы:
- а) бассүйек негізі
б) II-мойын омыртқа тұсы
в) IV, VI - VII мойын омыртқалары тұсында+
г) VI-VII мойын омыртқалары тұсында
д) I-кеуде омыртқа тұсында
10. Көмейдің синтопиясы:
- а) алдында-қалқанша безбен жанасады+
б) артында-мойын бұлшықеттері
в) алдында-омыртқа шандыры
г) тіл түбірімен
д) өңешпен
11. Бронх ағашының құрамына кіреді:
- а) альвеолдық бронхтар
б) басты бронхтар+
в) альвеолы
г) альвеолалық жол
д) кеңірдек

12. Альвеолдық (ацинус) ағаштың құрамы:

- а) сегменттік бронхтар
- б) үлестік бронхтар
- в) тыныстық бронхшалар+
- г) басты бронхтар
- д) кеңірдек

13. Өкпе қақпасы орналасқан:

- а) көкеттік бетінде
- б) ұшында
- в) қабырғалық бетінде
- г) медиалді бетінде+
- д) табанында

14. 3-сегменттен

құралған:

- а) оң өкпенің төменгі үлесі
- б) сол өкпенің төменгі үлесі
- в) оң өкпенің ортаңғы үлесі
- г) оң өкпенің жоғарғы үлесі+
- д) сол өкпенің жоғарғы үлесі

15. Екі сегменттен құралған:

- а) оң өкпенің төменгі үлесі
- б) сол өкпенің төменгі үлесі
- в) сол өкпенің жоғарғы үлесі
- г) оң өкпенің жоғарғы үлесі
- д) оң өкпенің ортаңғы үлесі+

16. Өкпенің беттері:

- а) алдыңғы беті
- б) көкеттік беті+
- в) жоғарғы беті
- г) латералдық беті
- д) артқы беті

17. Дауыс санылауының шеміршек аралық бөлігі орналасқан:

- а) көмекей кіреберісі қатпарларының арасында
- б) ожаутәрізді шеміршектердің арасында+
- в) кіреберіс және дауыс қатпарларының арасында
- г) сынатәрізді шеміршектер арасында
- д) мүйізшетәрізді шеміршектер арасында

18. Жүзіктәрізді шеміршектің доғасы

бағытталған:

- а) алға қарай+

б) артқа қарай

в) жоғары

г) төмен

д) ішке

19. Дауыс саңылауын кеңітетін бұлшықеттер:

а) қалқанша-ожаутәрізді бұлшық ет

б) көлденең ожаутәрізді бұлшық ет

в) латеральді жүзік-ожау тәрізді бұлшық ет

г) жүзік-ожаутәрізді артқы бұлшықет+

д) қиғаш ожаутәрізді бұлшық ет

20. Дауыс түзуге қатысатын

бұлшықеттер:

а) ауыз қуысы қабырғасының бұлшықеттері

б) тіл бұлшықеттері

в) жұтқыншақ бұлшықеттері

г) көмей бұлшықеттері+

д) мимикалық бұлшықеттері

21. Кеңірдек айрығы (бифуркациясы) орналасқан деңгей:

а) төс сүйектің бұрышы

б) V-ші кеуде омыртқасы+

в) төс сүйектің мойындырық тілігі

г) қолқа доғасының жоғарғы жиегі

д) III –кеуде омыртқасы

22. Кеңірдектің алдында орналасқан:

а) жұтқыншақ

б) мойын шандырының кеңірдек

алдындағы+ табақшасы в) өңеш

г) кеуде түтігі

д) көмей

23. Сол өкпе қақпасында басты бронхтың үстінде орналасқан:

а) өкпе артериясы+

б) жартылай сыңар вена

в) кеуде түтігінің доғасы

г) сыңар вена

д) өкпе веналары

24. Оң басты бронхтың үстінде орналасқан:

а) жартылай сыңар вена

б) кеуде түтігінің доғасы

в) сыңар вена+

г) өкпе сабауының айырығы

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар	40 беттің 17 беті

- д) симпатикалық сабау
25. Оң өкпе қақпасының ең үстіңгі жағында орналасқан:
- өкпе артериясы
  - оң жақ жоғарғы өкпе венасы
  - нервтер
  - басты бронх+
  - оң жақ төменгі өкпе венасышығы
26. Сол өкпедегі сегменттер саны:
- 10+
  - 2
  - 7
  - 8
  - 9
27. Дауыс байламдарын керетін бұлшықеттер:
- артқы жүзік-ожау тәрізді бұлшықет
  - қалқанша-ожау тәрізді бұлшықеті
  - қалқанша – тіласты бұлшықеті
  - жүзік-қалқанша бұлшықеті+
  - қиғаш жүзіктәрізді бұлшықет
28. Кеңірдектің шырышты қабығында орналасқан анатомиялық құрылымдар:
- кеңірдек бездері+
  - сақина тәрізді байлам
  - қақпалық бездер
  - шоғырланған (пейер) лимфалық түйіншелер
  - жекелеген түйіншелер

Симуляциялық сабақ №4

- 1. Тақырыбы:** Жүрек-қан тамыр жүйесінің жалпы анатомиясы. Қан айналымының шеңбері. Микроциркуляторлы ағыс туралы түсінік. Лимфа жүйесі.
- 2. Мақсаты:** Жүрек-қан тамыр жүйесінің құрылысы мен қызметінің ерекшеліктерін оқыту.
- 3. Оқыту міндеттері:** Студенттерді муляждардан, планшеттерден, жүрек, қолқа және оның тармақтары, үлкен қан айналымының артерияларын табуды және айтуды үйрету. Жоғарғы, төменгі қуыс веналардың, қақпа венасының қалыптастыру көздерін студенттерге үйрету.
- 4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:**
  1. Жүректің беттерін атаңыз?
  2. Оң жүрекшеде қандай тесіктер бар?
  3. Жүректің қаңқасының (жұмсақ) құрылымдарына не кіреді?
  4. Атриовентрикулярлы оң және сол қақпақшалар қанша жармалардан тұрады?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар		40 беттің 18 беті

5. Оң және сол қарыншаларда емізікше бұлшықет қанша? Олар қай жерде орналасқан? Қалай аталады?
6. Жүректің өткізгіш жүйесінің бөліктерін атаңыз. Оның қай бөліктерін атаңыз. Оның қай бөліктері қай жерде орналасады?
7. Қолқа доғасының тармақтарын атаңыз.
8. Кеуде қолқасынан қандай париетальды тармақтар шығады?
9. Кеуде қолқасынан қандай вицеральды тармақтар шығады?
10. Ұйқы үшбұрышында қандай жүйемен сыртқы ұйқы артериясының тармақтары шығады?
11. Сыртқы ұйқы артериясының артқы тармақтарын және таралу аймақтарын атаңыз?
12. Ішкі мықын артериясының париетальды тармақтарын және олардың тармақталу аймағын атаңыз?
13. Ішкі мықын артериясының вицеральды тармақтарын атаңыз.
14. Кіндік артериясы нені білдіреді? Одан қандай тармақтар шығады?
15. Жүйеаралық және жүйеішілік жамбас артерияларының аностомоздарын атаңыз.
16. Сыртқы мықын артериясының тармақтарын атаңыз? Олар қалай аталады және олардың қанмен қамтамасыз ету ағзалары?
17. Жоғарғы қуысты вена қандай ағзалармен шектеседі?
18. Жартылай сыңарлы вена қайда орналасады және қандай ағзалармен шектеседі?
19. Жартылай сыңарлы венаның құйылыстарын атаңыз.
20. Жартылай қосымша венаның құйылыстарын атаңыз.
21. Омыртқа өрімдерінен веноздық қан қандай тамырлардан ағады.
22. Жартылай сыңарлы оң және сол веналар қандай ағзалармен шектеседі, ағзаларды атаңыз.
23. Төменгі қуыс венаның париетальды құйылыстарын атаңыз.
24. Төменгі қуыс венаның висцеральды құйылыстарын атаңыз.
25. Қақпа венасының құйылыстарын атаңыз. Олар қай жерде қосылады және қақпа венасын түзеді?
26. Төменгі шажырқай венасына қандай вена енеді?
27. Көкбауыр венасына қандай вена енеді?
28. Қақпа венасының құйылыстары қандай веналармен аностомозданады, портованальды аностомоз түзе отыра?

5.Білім берудің және оқытудың әдістері:

Кіші топтарда анатомиялық препараттармен, торспен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен, плакаттармен жұмыс.

6.Әдебиет: №1 тақырыпта көрсетілген.

7. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Кіші қан айналу шеңбері басталады:

а) Оң жақ қарыншадан+

- б) Сол жақ қарыншадан
в) Оң жақ жүрекшеден
г) Сол жақ жүрекшеден
д) Веналық қойнаудан
2. Үлкен қан айналу шеңбері басталады:
- а) Оң жақ қарыншадан
б) Сол жақ қарыншадан+
в) Оң жақ жүрекшеден
г) Сол жақ жүрекшеден
д) Венозды қойнаудан
3. Кіші қан айналу шеңбері аяқталады :
- а) Оң жақ қарынша
б) Сол жақ қарынша
в) Оң жақ жүрекшеде
г) Сол жақ жүрекше+
д) Веналық қойнауда
4. Жүректің тәждік қойнауы ашылады:
- а) Оң жақ қарыншада
б) Сол жақ қарыншада
в) Оң жақ жүрекшеде+
г) Сол жақ жүрекшеде
д) Қолқа буылтығында
5. Үлкен қан айналу шеңбері аяқталады:
- а) Оң жақ қарыншада
б) Сол жақ қарыншада
в) Оң жақ жүрекшеде+
г) Сол жақ жүрекшеде
д) Веналық қойнауда
6. Жүректің көкеттік бетінде орналасқан жүлгелер:
- а) қарынша аралық артқы жүлге+
б) Алдыңғы қарынша аралық жүлге
в) Шекаралық жүлге
г) Дорзалді жүлге
д) Жүрекше аралық жүлге
7. Жүректің төс-қабырғалық бетіндегі жүлгелер:
- қарынша аралық артқы жүлге
Алдыңғы қарынша аралық жүлге+
Шекаралық жүлге
Дорзалді жүлге
д) Жүрекше аралық жүлге

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
«Анатомия» пәні бойынша симуляциялық сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар	40 беттің 20 беті

8. Жүректің ішкі қабығы:

- а) Эндокард+
- б) Миокард
- в) Эпикард
- г) Перикард
- д) Адвентиция

9. Жүректің ортаңғы қабығы:

- а) Эндокард
- б) Миокард+
- в) Эпикард
- г) Перикард
- д) Адвентиция

10. Жүректің сыртқы қабығы:

- а) Эндокард
- б) Миокард
- в) Эпикард+
- г) Перикард
- д) Адвентиция

11. Жүрекқап басқаша аталады:

- а) Эндокард
- б) Миокард
- в) Эпикард
- г) Перикард+
- д) Адвентиция

12. Жүректің жармалы қақпақтары орналасқан :

- а) Жүрекше - қарыншалық тесікте+
- б) Сопақ тесікте
- в) Өкпе сабауының тесігінде
- г) Қолқаның тесігінде
- д) Тәждік қойнаудың тесігінде

13. Жүректің жарты айлы қақпақтары орналасқан :

- а) Оң жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте
- б) Сопақ тесікте
- в) Өкпе сабауының тесігінде+
- г) Сол жақтық жүрекше - қарыншааралық тесікте
- д) Тәждік қойнаудың тесігінде

14. Жүректің үшжармалы қақпағы орналасқан:

- а) Оң жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте+
- б) Сопақ тесікте
- в) Өкпе сабауының тесігінде

- г) Сол жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте
д) Тәждік қойнауудың тесігінде
15. Жүректің екіжармалы (митралдық) қақпағы орналасқан :
Оң жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте
Сопак тесікте
Өкпе сабауының тесігінде
Сол жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте+
Тәждік қойнауудың тесігінде
16. Сол жақтық қарыншадан шығады
а) Жоғарғы қуыс вена
б) Қолқа+
в) Өкпе сабауы
г) Өкпе веналары
д) Төменгі қуыс вена
17. Оң жақ қарыншадан шығады
а) Жоғарғы қуысты вена
б) Қолқа
в) Өкпе сабауы+
г) Өкпе веналары
д) Төменгі қуысты вена
18. Оң жақ жүрекшеге құяды
а) Жоғарғы қуыс вена+
б) Қолқа
в) Өкпе сабауы
г) Сол өкпе веналары
д) Оң өкпе веналары
19. Сол жақтық жүрекшеге құяды :
а) Жоғарғы қуысты вена
б) Қолқа
в) Өкпе сабауы
г) Өкпе веналары+
д) Төменгі қуысты вена
20. Қолқаның жоғарлаған бөлігінің тармақтары :
а) Иық-бас сабауы
б) Жүректің тәждік артериялары+
в) Оң жақ жалпы ұйқы артериясы
г) Сол жақ жалпы ұйқы артериясы
д) Сол жақ бұғана асты артериясы

21. Қолқаның айырығы орналасқан

:

- а) кеуде омыртқаның тұсында
- б) I - бел омыртқаның тұсында
- в) II - бел омыртқаның тұсында
- г) IV – бел омыртқаның тұсында+
- д) III - бел омыртқаның тұсында

22. Асқазанды қандандырады:

- а) Құрсақ сабауы+
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

23. Бауырды

қандандырады:

- а) Құрсақ сабауы+
  - б) Жоғарқы шажырқай артериясы
  - в) Төменгі шажырқай артериясы
  - г) Мықын артериясы
  - д) Кеуде қолқасының тармақтары
24. Көкбауырды қандандырады: Құрсақ сабауы+

Жоғарқы шажырқай артериясы

Төменгі шажырқай артериясы

Мықын артериясы

д) Кеуде қолқасы

25. Соқыр ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы+
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

26. Жоғарылаған жиек ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы+
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

27. Көлденең жиек ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы+

в) Төменгі шажырқай артериясы

г) Мықын артериясы

д) Кеуде қолқасы

28. Төмендеген жиек ішекті қандандырады :

а) Құрсақ сабауы

б) Жоғарқы шажырқай артериясы

в) Төменгі шажырқай артериясы+

г) Мықын артериясы

д) Кеуде қолқасы

29. Сигматәрізді жиек ішекті қандандырады :

а) Құрсақ сабауы

б) Жоғарқы шажырқай артериясы

в) Төменгі шажырқай артериясы+

г) Мықын артериясы

д) Кеуде қолқасы

30. Тік ішектің жоғарғы бөлігін қандандырады :

а) Құрсақ сабауы

б) Жоғарқы шажырқай артериясы

в) Төменгі шажырқай артериясы+

г) Мықын артериясы

д) Кеуде қолқасы

31. Аталық безді қандандырады :

а) Жалпы мықын артериясы

б) Сыртқы мықын артериясы

в) Ішкі мықын артериясы

г) Қолқаның іштік бөлігі+

д) Қолқаның кеуделік бөлігі

32. Несепқуықты

қандандырады: Жалпы мықын артериясы

Сыртқы мықын артериясы

Ішкі мықын артериясы+

Қолқаның іштік бөлігі

Қолқаның кеуделік бөлігі

33. Қуықасты безін қандандыратын артерия қандай артериядан басталады:

а) Жалпы мықын артериясы

б) Сыртқы мықын артериясы

в) Ішкі мықын артериясы+

г) Қолқаның іштік бөлігі

д) Қолқаның кеуделік бөлігі

34. Жатырды қандандырушы артерия, басталады:

- а) Жалпы мықын артериясынан
- б) Сыртқы мықын артериясынан
- в) Ішкі мықын артериясынан+
- г) Қолқаның іштік бөлігінен
- д) Қолқаның кеуделік бөлігінен

35. Тік ішектің ортаңғы бөлігін қандандырушы артерия, басталады:

- а) Жалпы мықын артериясынан
- б) Сыртқы мықын артериясынан
- в) Ішкі мықын артериясынан+
- г) Қолқаның іштік бөлігінен
- д) Қолқаның кеуделік бөлігінен

36. Тізе буынын қандандырады:

- а) Сыртқы мықын артериясы
- б) Санның терең артериясы
- в) Тақым артериясы+
- г) Алдыңғы асықты жілік артериясы
- д) Артқы асықты жілік артериясы

37. Сирақ бұлшықеттерінің алдыңғы тобын қандандырады:

- а) Сыртқы мықын артериясы
- б) Санның терең артериясы
- в) Тақым артериясы
- г) Алдыңғы асықты жілік артериясы+
- д) Артқы асықты жілік артериясы

38. Сирақ бұлшықеттерінің артқы тобын қандандырады:

- а) Сыртқы мықын артериясы
- б) Санның терең артериясы
- в) Тақым артериясы
- г) Алдыңғы асықты жілік артериясы
- д) Артқы асықты жілік артериясы+

39. Иық артериясы қандандырады:

- а) Иықтың бұлшықеттерін+
- б) Санның бұлшықеттерін
- в) Білектің алдыңғы топ бұлшықеттерін
- г) Білектің артқы топ бұлшықеттерін
- д) Білектің терең алдыңғы топ бұлшықеттерін

40. Алдыңғы асықты жілік артериясы қандандырады:

- а) Иықтың бұлшықеттерін
- б) Санның бұлшықеттерін

- в) Сирақ топ бұлшықеттерінің алдыңғы тобын+
- г) Білектің артқы топ бұлшықеттерін
- д) Білектің терең алдыңғы топ бұлшықеттерін
- 41. Артқы асықты жілік артериясы қандандырады:
  - Иықтың бұлшықеттерін
  - Санның бұлшықеттерін
  - Сирақтың артқы топ бұлшықеттерін+
  - Білектің артқы топ бұлшықеттерін
- д) Білектің терең алдыңғы топ бұлшықеттерін
- 42. Мимикалық бұлшықеттерді қандандырады:
  - а) Ішкі ұйқы артерия
  - б) Сыртқы ұйқы артериясы+
  - в) Жалпы ұйқы артерия
  - г) Бұғанаастылық артерия
  - д) Қолқаның жоғарлаған бөлігі арқылы
- 43. Шайнау бұлшықеттерін қандандырады:
  - а) Ішкі ұйқы артериясы
  - б) Сыртқы ұйқы артериясы+
  - в) Жалпы ұйқы артерия
  - г) Бұғанаастылық артерия
  - д) Қолқаның жоғарлаған бөлігі арқылы
- 44. Ішкі ұйқы артериясының өтетін жері:
  - а) Ұйқы өзегі+
  - б) Беттік өзек
  - в) Төменгі жақтық өзекше арқылы
  - г) Қылқанды тесік арқылы
  - д) Көру өзегі арқылы
- 45. Сол жақтық жалпы ұйқы артериясы баталады:
  - а) Иық-бас сабауынан
  - б) Қолқа доғасынан+
  - в) Қолқаның жоғарлаған бөлігінен
  - г) Кеуде қолқасынан
  - д) Іш қолқасынан
- 46. Оң жақтық бұғанасты артериясы басталады:
  - а) Иық-бас сабауынан+
  - б) Қолқа доғасынан
  - в) Қолқаның жоғарлаған бөлігінен
  - г) Кеуде қолқасынан

д) Іш қолқасынан

47. Сол жақтық бұғанасты артериясы басталады:

а) Иық-бас сабауынан

б) Қолқа доғасынан+

в) Қолқаның жоғарлаған бөлігінен

г) Кеуде қолқасынан

д) Іш қолқасынан

48. Жүректің сол жақ қарыншасынан шығатын тамыр:

а) тәждік артерия

б) қолқа+

в) ұйқы артериясы

г) иық артериясы

д) мойындырық венасы

49. Жүректің оң жақ қарыншасынан шығатын тамыр: тәждік артерия қолқа өкпе сабауы+

ұйқы артериясы бұғанаасты венасы

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар		32 беттің 27 беті

50. Сол жақ жүрекшеге құятын тамырлар:

- а) мойындырық венасы
- б) жоғарғы қуыс вена
- в) қақпа венасы
- г) өкпе веналары+
- д) бұғанаасты венасы

Симуляциялық сабақ №5

1.Тақырыбы: Несеп-жыныс және эндокринді жүйелерінің морфофункциональдық сипаттамасы.

2.Мақсаты: Несеп ағзаларының құрылыстық ерекшеліктерін оқыту. Әйел және еркек жыныс ағзаларының құрылысы және қызметінің ерекшеліктерін оқыту.

3.Оқыту міндеттері: Несеп жүйесінің ағзаларын муляждардан, планшеттерден, кестелерден көрсету, айту, табуды үйрету. Студенттерді әйел және еркек жыныс ағзаларын муляждардан, планшеттерден, кестелерден көрсету, айту, табуды үйрету.

4.Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Нәресте және ересек адамның бүйректің салмағы және өлшемдері қандай?
2. Оң және сол бүйректің қандай ағзалармен шектеседі?
3. Бүйрек сегменттерін атаңыз.
4. Нефрон қандай құрылымдық элементтерден құралған, қай бүйректе нефрондар орналасады?
5. Бүйрек астаушалары бүйрек тостағаншалармен енумен қандай формалары болады?
6. Бүйректің форникальды аппаратын қалай атайды?
7. Қандай ағзалармен (қан тамырларымен) несеппағар өзінің жолында несеп қуығымен шектеседі?
8. Несеп қуық көршілес ағзаларға бекіту көмегімен жалғамаларды атаңыз.
9. Несеп қуықтың үшбұрышында не болып табылады? Қалай ол түзілген?
10. Нәрестеде 5 жасар балада және ересек адамда несеп қуық қанша несеп сыйдыртады?
11. Аналық бездің беттерін және шеттерін атаңыз.
12. Аналық безде қандай жалғамалары бар?
13. Аналық без қосалқыларын атаңыз. Оның әрқайсысы қай жерде орналасады?
14. Жатырдың қандай иірілімдері бар?
15. Жатырдың жалғамаларын атаңыз және оның топографиясын сипаттаңыз.
16. Жатыр түтігі қандай бөліктерден құрылады? әрбір бөлігі қандай ажыратылатын ерекшеліктері бар?
17. Қынаптың қатпарларының бағаналары не болып табылады, олар қалай орналасқан?
18. Сыртқы әйел жыныс ағзаларының қандай қосылыстары (комиссуралар), жүгеншіктері бар?
19. Қынап кіреберісіне қандай бездердің шығарушы өзектері кіреді? Бұл бездер қай жерде орналасады?
20. Әйел несепжібергіш өзегінің өлшемдерін атаңыз (ұзындығы,кеңдігі).
21. Әйел несепжібергіш өзегінің қанша қысқыштары бар? Олар қай жерде орналасқан.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар	32 беттің 28 беті

22. Сперматозоидтар пайда болу орындарымен аталық без қосалқысымен жылжуын өзекшелер кезеңмен атаңыз.
23. Аталық безде және аталық без қосалқысында қанша үлес бөледі?
24. Бір ұрық өзекшелерінің шірілмелі және аталық безқосалқысының өзектерінің қандай ұзындығы бар?
25. Ұрықшығарушы өзектерінің қандай өзектерінен пайда болады? Ол қай жерде орналасады?
26. Қуықасты безінің қандай үлестері бар? Олар қалай құрылған және қай жерде орналасады?
27. Несеп шығарғыш өзектерінің және шатаралықтың қатынасына қарай бульбауретральды бездер қай жерде орналасады?
28. Еркек жыныс ағзасының үңгірлі және кеуекті дененің сыртқы пішіні және орналасуы қандай?
29. Еркек несепжібергіш өзегінің простата бөлігінің қабырғасында қандай анатомиялық құрылымды көруге болады?
30. Еркек несепжібергіш өзегінің қанша тарылтқыш бар? Олар қай жерде орналасады.
31. Ұманың 7 қабаттарын (қабықтарын) ретімен атаңыз.
32. Ұрық шылбыры қандай элементтерден тұрады?

5. Білім берудің және оқытудың әдістері:

Кіші топтарда анатомиялық препараттармен, торспен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен, плакаттармен жұмыс.

6.Әдебиет: №1 тақырыпта көрсетілген

7.Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Нефрон морфологиялық-қызметтік бірлігі болып табылады:

- а) Бауырдың
- б) Бүйректің+
- в) Өкпенің
- г) Жатырдың
- д) Қуықасты безінің

2. Бүйректің қызметі

:

- а) Газ алмасу үрдісі
- б) Несепті түзу үрдісі+
- в) Резервуарлық(қоймалық)
- г) Гормондарды түзу
- д) Өтті түзу үрдісін реттеу

3. Несепағардың қызметі :

- а) Газ алмасу процесі
- б) Несепті түзу процесі
- в) Резервуарлық(қоймалық)

- г) Несепті сыртқа шығару+
- д) Өтті түзу үрдісін реттеу
4. Несепқуықтың қызметі
- :
- а) Газ алмасу процесі
- б) Несепті түзу процесі
- в) Резервуарлық(қоймалық) +
- г) Несепті сыртқа шығару
- д) Өтті түзу үрдісін реттеу
5. Бүйрек орналасқан :
- а) Кеуде қуысында
- б) Іш қуысында+
- в) Жамбас қуысында
- г) Мойын аумағында
- д) Ұмада
6. Несепқуық орналасқан:
- а) Кеуде қуысында
- б) Іш қуысында
- в) Жамбас қуысында+
- г) Мойын аумағында
- д) Ұмада
7. Бүйректің қақпасы орналасқан:
- Латералды жиегінде медиалды жиегінде +
- в) артқы бетінде
- г) алдыңғы бетінде
- д) төменгі шетінде
8. Несепардың ұзындығы:
- а) 25-30 см+
- б) 5-7 см
- в) 10-15 см
- г) 10-20 см
- д) 8-10 см
9. Несеп қуық орналасқан:
- а) қасаға симфизінің алдында
- б) қасаға симфизінің артында+
- в) сегізкөздің алдында
- г) сегізкөз-мықын буынының артында
- д) ұршық буынының жанында
10. Несеп қуықтың ішастарымен жабылмаған қабырғасы:
- а) бүйірлік-жоғарғы

б) артқы

в) ұшы

г) алдыңғы+

д) жоғарғы

11. Әйелдердің несеп шығаратын өзегі ашылады:

а) қынап тесігінің артында

б) қынап тесігінен жоғары және алдында+

в) деліткінің алдында

г) қынаптың бүйір жағында

д) деліткінің оң жағында

12. Несеп қуықтың шырышасты негізі болмайды:

а) алдыңғы қабырғасында

б) ұшында

в) несеп қуық үшбұрышында +

г) артқы қабырғасында

д) бүйір қабырғасында

13. Несепағардың

бөліктері:

а) кеуделік және іштік бөліктері

б) іштік, жамбас астаулық бөліктері+

в) іштік және сегізкөздік

г) жамбас астаулық және құйымшақтық

д) құйымшақтық

14. Несеп түзуші ағза:

а) несеп қуық

б) түбек

в) жатыр

г) бүйрек+

д) бауыр

15. Бүйректің голотопиясы:

а) мойын аймағы

б) кеуде қуысы

в) іш қуысы+

г) мықын аймағы

д) жамбас астауы

16. Бүйректің

қабықтары:

а) ішастар

б) бұлшықеттік

в) майлы қапшық+

г) глиалді қабық

д) белоктық қабық

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар	32 беттің 31 беті

17. Бүйректің қыртысты затының бөліктері:

- а) кіші тостағаншалар
- б) бүктелген бөлігі (pars convoluta) +
- в) үлкен тостағаншалар
- г) бүйрек қойнауы
- д) түбек

18. Бүйректің миы заты:

- а) пирамидалар+
- б) кіші тостағаншалар
- в) бүйрек қойнауы
- г) үлкен тостағаншалар
- д) түбек

19. Несепағардың бөліктері:

- а) іштік+
- б) мықындық
- в) сандық
- г) кіндіктік
- д) шаптық

20. Еркек несепқуығы орналасқан:

- а) симфиз бен тік ішек аралығында+
- б) симфиз бен ұма аралығында
- в) симфиз бен қуықасты безі аралығында
- г) симфиз бен соқыр ішек аралығында
- д) симфиз бен сигматәрізді ішек аралығында

21. Әйел несепқуығының топографиясы:

- а) симфиз бен тік ішек аралығында
- б) симфиз бен жатыр аралығында+
- в) симфиз бен қынап аралығында
- г) симфиз бен соқыр ішек аралығында
- д) симфиз бен сигматәрізді ішек аралығында

22. Қасаға симфизінің артында орналасқан ағзалар:

- а) тік ішек
- б) жатыр
- в) несеп қуық+
- г) қынап
- д) сигматәрізді ішек

23. Бүйректің қабықтары:

- а) бұлшықеттік қабық
- б) фиброзды қапшық+
- в) белоктық қабық

г) шырышты қабық

д) сірлы қабық

24. Несепқуықта болмайды:

несепқуықтың ұшы

несепқуықтың мойыны

в) несепқуықтың түбі

г) несепқуықтың денесі

д) қылтасы+

25. Бүйректі бекітуші аппарат:

а) кіші шарбы

б) ішастар

в) шажырқай

г) майлы қапшық+

д) несеппағар

26. Атабез орналасқан:

а) кеуде қуысында

б) іш қуысында

в) жамбас қуысында

г) мойын аймағында

д) ұмада+

27. Кіші жамбас қуысында орналасқан еркек жыныс ағзалары:

а) Жатыр

б) Атабез

в) Анабез

г) Деліткі

д) Қуықасты безі+

28. Ұрықтың (шәуеттің) түзілетін орыны:

а) Иреленген шәует өзекшелері+

б) Тік шәует өзекшесі

в) Атабез торы

г) Атабездің шығарушы өзекшелері

д) Шәует шығаратын түтік

29. Еркектің сыртқы жыныс ағзалары:

а) қуықасты безі

б) ұма +

в) шәует шығаратын түтік

г) бульбоуретралдық бездер

д) шәует қуықшалары

30. Еркектің жыныс жасушалары түзіледі:

а) атабез қосалқысында

б) қуықасты безінде

в) шәует қуықшасында

OÑTÜSTİK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар	32 беттің 33 беті

- г) иреленген шәует өзекшелерінде +
- д) буылтық-несеп шығаратын өзек (бульбоуретралдық) безінде
31. Еркектің ішкі жыныс ағзалары:
- а) ұма
- б) шәует шығаратын түтік+
- в) бартолини бездері
- г) еркек жыныс мүшесі
- д) шап өзегі
32. Еркек несеп шығаратын өзегінің кеңейген жерлері:
- а) несеп-жыныс көкетінің аймағы
- б) несеп шығаратын өзектің сыртқы тесігі аймағы
- в) қуықасты бездік бөлігі+
- г) несепқуықтан шығатын жері
- д) несеп шығаратын өзектің ішкі тесігі аймағы
33. Ана без орналасқан:
- а) Кеуде қуысында
- б) Іш қуысында
- в) Жамбас қуысында+
- г) Мойын аумағында
- д) Ұмада
34. Жатыр орналасқан:
- а) Кеуде қуысында
- б) Іш қуысында
- в) Жамбас қуысында+
- г) Мойын аумағында
- д) Ұмада
35. Жатырдың ішкі қабығы:
- а) Эндометрий+
- б) Миометрий
- в) Периметрий
- г) Параметрий
- д) Адвентиция
36. Жатырдың ортаңғы қабығы:
- а) Эндометрий
- б) Миометрий+
- в) Периметрий
- г) Параметрий
- д) Адвентиция
37. Жатырдың сыртқы қабығы:
- а) Эндометрий
- б) Миометрий

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар	32 беттің 34 беті

в) Периметрий+

г) Параметрий

д) Адвентиция

38. Кіші жамбас қуысында орналасқан әйел жыныс ағзалар:

а) Жатыр+

б) Атабез

в) Шәует қуықшасы

г) Деліткі

д) Қуықасты безі

39. Жатыр түтігінің қызметі:

а) Секреторлы

б) Гормоналді

в) Резервуалді

г) Өткізгіштік+

д) Фагоцитарлық

40. Әйелдердің несеп шығаратын өзегі ашылады:

а) қынап тесігінің артында

б) қынап тесігінен жоғары және алдында+

в) деліткінің алдында

г) қынаптың бүйір жағында

д) деліткінің оң жағында

41. Жатырдың бөліктері:

түбі, денесі және мойыны+

түбі, денесі және құйрығы

в) денесі, мойны және басы

г) басы, денесі және түбі

д) басы, денесі және құйрығы

42. Жатырдың қабықтары:

а) эндометрий, параметрий және сірлі

б) эндометрий, миометрий және сірлі

в) эндометрий, миометрий және периметрий+

г) эндометрий, эндоневрий және эндомиций

д) эндометрий, периметрий және эпимизий

43. Әйелдің сыртқы жыныс ағзалары:

а) анабез

б) жатыр

в) деліткі+

г) жатыр түтігі

д) қынап

44. Анабездің шеттері:

а) жатырлық және несеп қуықтық

б) жатырлық және бүйректік

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар	32 беттің 35 беті

- в) түтіктік және жатырлық+
- г) түтіктік және жамбасастаулық
- д) түтіктік және іштік

Жағдайлық есептер:

№1. Дәрігер-рентгенолог бүйрек рентгенограммасын қарағанда оның түбекшесі қап тәрізді, кіші табақшалар бірден түбекшеге құятыны (үлкен табақшалар жоқ) көрінді. Даму варианттарын ескере отырып дәрігер бүйректің экскреторлық жолдарының қай пішінін көрді?

Жауап: Дәрігер рентгенолог бүйрек экскреторлық ағашының эмбриональдық пішінін тапты. **№2.** Ауруда несеп-тас ауруы. Несеп ағардың қай жерлерінде тас тұрып қалып тесікті жабуы мүмкін.

Жауап: Түбекшеден шыққан жерінде, кіші жамбасқа өткен жерінде, қуыққа кірген жерінде. **№3.** Шат сүйектерінің жарақатынан кейін, симфиз маңында жылжу байқалды. Қай ағзаның қызметі бұзылуы мүмкін?

Жауап: Бұндай жарақатта қуық бұзылады.

№4. Несеп шығаратын өзектің өткізбейтіндігінен, несепті қуықты тесіпшығару керек. Бұл манипуляцияны іш пердесін жарақаттамай жасауға бола ма?

Жауап: Балада, тесіп кіргізу құрсақтың алдыңғы қабырғасында симфиздің үстіңгі жиегіне жасалынады.

№5. Ауруда қабыну процесінде бүйректің милық заты зақымданған. Бұндай жағдайда нефронның қай бөлігі өзгереді.

Жауап: Бұндай жарақатта нефронның Генле ілмегі зақымданады.

№6. Бір бүйректің экскреторлық ағашының рентгендік суретін алу үшін контрасты затты сәйкес несеп ағарға салады. Қандай ориентирлер бойынша несеп ағардың тесігін қуықтың шырышты қабатынан табады?

Жауап: Несеп ағарлардың тесіктері үш бұрышты алаңының бүйір бұрыштарында орналасқан, қуықтың шырышты қабатында қатпарлар болмайды.

№7. Баланы қарағанда дәрігер оның сол аталық безі құрсақ қуысының ішінде екенін байқайды.

Бұндай орналасуы аномалия ма немесе даму вариантты ма?

Жауап: Аталық бездің шат каналының тереңгі сақинасында орналасуы аномалия деп саналады. **№8.** Қуық асты безі секрет шығарып қана қоймайды. Сонымен бірге несеп шығаратын өзектің сфинктірі қызметін атқарады. Адам өмірінің қай периодында тек несеп шығаратын өзектің сфинктері болып саналады?

Жауап: Жыныстық қабілетке жеткенше несеп шығаратын өзектің сфинктері болып саналады. **№9.** Ауру еркектің қуық асты түбірің маңайында ісік пайда болды. Қуықтың синтопиясын ескергенде ісік қай ағзаға көшуі мүмкін?

Жауап: Ісік қуық асты безіне ауысуы мүмкін. Өйткені ол қуықтың түбінде орналасқан.

№10. Қынап арқылы жатыр мойнын қарағанда гинеколог онда көлденең саңлауды көрді. Әйел бұрын босанған ба?

Жауап: Гинекология келген әйел бұрын бала тауып босанған.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы		№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар		32 беттің 36 беті

№11. Жатыр түтігін алу үшін гинеколог жатырың кең жалғамасының қай жерін хирург кесуі керек?

Жауап: Хирург жатыр түтігін алу үшін түтіктің шажырқайын кеседі.

№12. Босанудан кейін несеп-жыныс диафрагмасы жарақаттанды, оның кесірінен несепті ұстау қабілеті бұзылды. Бұл жағдайда қай бұлшық ет жарақаттанды. **Жауап:** Шат аралығы жарақатынан кейін несеп шығару өзегінің сфинктері бұзылды.

Симуляциялық сабақ №6

1. Тақырыбы: Нерв жүйесінің жалпы сипаттамасы. Нерв жүйесінің жіктелуі.

Өткізгіш жолдары. Вегетативті нерв жүйесі. Сезім ағзаларының анатомиясы.

2. Мақсаты: Жұлын мен мидың құрылысын, жұлын-ми және бас-ми нервтерінің түзілуін, өрімдерін, жұлын мен мидың қабықтарының құрылысын оқыту.

3. Оқыту міндеттері: Жұлынның сыртқы және ішкі құрылысын, жұлынның қабықтарын, жұлын нервтерінің түзілуін, мойын өрімінің тармақтарын, олардың нервтендіру аймақтарын, құрылысын, топографиясын студенттерге үйрету. Вегетативті нерв жүйесінің құрылысын оқып білу.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Жұлын бетінде қандай жүлгелер және саңылаулар көрінеді? Олар нені бөліп тұрады?
2. Жұлын сегменттеріне анықтама беріңіз?
3. Жұлын ми нервтерінің түбірлері неден құралған?
4. Жұлынның алдыңғы, артқы және бүйір мүйіздерінде қандай ядроларды бөледі?
5. Жұлынның алдыңғы, артқы және бүйір жіпшелерінде қандай өткізгіш жолдар өтеді?
6. Омыртқа өзегіндегі қабықасты және қабықүсті кеңістіктерін атаңыз? Бұл кеңістіктер немен шектелген?
7. Жұлынды зақымдалудан, шайқалудан сақтайтын қандай анатомиялық құрылымдар?
8. Жұлын ми нервтерінен қандай түбірлер қалыптасады?
9. Дененің әр түрлі бөліктерінде жұлын ми нервтерінің артқы тармақтары қалай аталады? Қандай ағзаларды олар нервтендіреді?
10. Нервтердің өрімдерін қалай атайды? өрімдер қалай пайда болады?
11. Мойын өрімінің және аймағының нервтерін атаңыз, олар қай жерде тармақталады?
12. Иық өрімінің сабауларын және шоғырларын атаңыз. Оның әрқайсысының орналасуы қай жерде?
13. Иық өрімінің қысқа тармақтарын атаңыз. Оның әрқайсысының нервтендіреді?
14. Иық терісіне және білек терісіне тармақталатын нервтерін атаңыз. Қол терісін нервтендіруге қандай нервтер қатысады? Бұл нервтердің қайсысы саусақтарды нервтендіреді?
15. Білекте қандай бұлшықеттер және қол ұшында ортаңғы нерв нервтендіреді?
16. Білекте қандай бұлшықеттер және қол ұшында шынтақ нерв нервтендіреді?
17. Кәрі жіліктен теріге жоғарғы иық бұлшықетіне шығатын тармақтарын атаңыз?
18. Қабырғаларға қатысты қабырға аралық нервтердің орналасуы қай жерде? Бұл нервтердің орналасуы қай жерде?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар	32 беттің 37 беті

19. Бел өрімдеріне анықтама беріңіз. Бұл өрімнің тармақтары қандай нервтер болып табылады?
20. Жамбас қуысынан жапқыш және сан нервтерінің қай тесігінен шығады?
21. Сан нервтің тармақтарын және олардың таралу аймақтарын атаңыз?
22. Сегізкөз өрімдерінің қалыптасуына қандай нервтер қатысады? Бұл өрімдер қай жерде орналасады.
23. Сегізкөз өрімдерінің қысқа тармақтарын атаңыз. Невртердің әрқайсысы қай жерде тармақталады?
24. Сан аймағында шоданай нервсінен шығатын тармақтарын атаңыз. Бұл тармақтар қай жерге бағытталады?
25. Сан және сирақ терісіне тармақталатын нервтерін атаңыз. Аяқ ұшы терісін нервтендіруге қандай нерв қатысады?
26. Сирақ және аяқ ұшы бұлшықеттерін асық жілік және жалпы кіші жілік өзінің тармақтарымен нервтендіреді?
27. Рефлекс доғасы, құрам бөліктері.
28. Қарапайым және күрделі рефлекс доғасы.
29. Аfferentті өткізгіш жолдар.
30. Эfferentті өткізгіш жолдар.
31. Ішкі капсуладан өтетін өткізгіш жолдарын еске түсіріңіз?
32. Таламус аймағына не жатады? Таламус, метаталамус, эпиталамус топографиясын сипаттаңыз.
33. Ортаңғы мида орналасатын ядроларды атаңыз. әр ядроның орналасуы қай жерде?
34. Ми аяқшаларының негізінен қандай өткізгіш жолдар өтеді?
35. Көпір маңынан қандай ядролар орналасады? Бұл ядроларды атаңыз?
36. Мишық ядроларын атаңыз?
37. Сопакша ми маңында қандай ядролар орналасқан? Ядроларды атаңыз?
38. Ромб шұңқырының бетінде төмпелер және батыңқыларды атаңыз.

5. Оқыту және оқыту әдістері:

Кіші топтарда анатомиялық препараттармен, торспен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен, плакаттармен жұмыс.

6. Әдебиет: №1 тақырыпта көрсетілген

7. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер):

Тесттер:

1. Мойындық жұлын нервтерінің саны:

- а) 1
- б) 5
- в) 8+
- г) 12
- д) 13

2. Кеуделік жұлын нервтерінің саны:

- а) 1

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Морфологиялық пәндер» кафедрасы	№81-11-2024
Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстар	32 беттің 38 беті

б) 5

в) 8

г) 12+

д) 13

3. Белдік жұлын нервтерінің саны:

а) 1

б) 5+

в) 8

г) 12

д) 13

4. Сегізкөздік жұлын нервтерінің саны:

а) 1

б) 5+

в) 8

г) 12

д) 13

5. Құйымшақтық жұлын нервтерінің саны:

а) 1+

б) 5

в) 8

г) 12

д) 13

6. Санның алдыңғы топ бұлшықеттерін нервтендіреді :

а) Сан нерві+

б) Жапқыш нерві

в) Шонданай нерві

г) Асықты жілік нерві

д) Асықты жілік шыбығының жалпы

нерві 7. Санның артқы бұлшықеттерін

нервтендіреді:

а) Сан нерві

б) Жапқыш нерві

в) Шонданай нерві+

г) Асықты жілік нерві

д) Асықты жілік шыбығының жалпы нерві

8. Санның медиалді топ бұлшықеттерін нервтендіреді:

а) Сан нерві

б) Жапқыш нерві+

в) Шонданай нерві

г) Асықты жілік нерві

д) Асықты жілік шыбығының жалпы

нерві 9. Сан нерві нервтендіреді:

- а) Санның алдыңғы топ бұлшықеттерін+
б) Санның артқы топ бұлшықеттерін
в) Санның медиалді топ бұлшықеттерін
г) Сирақтың алдыңғы топ бұлшықеттерін
д) Сирақтың артқы топ бұлшықеттерін
10. Жапқыш нерв нервтендіреді:
а) Санның алдыңғы топ бұлшықеттерін
б) Санның артқы топ бұлшықеттерін
в) Санның медиалді топ бұлшықеттерін+
г) Сирақтың алдыңғы топ бұлшықеттерін
д) Сирақтың артқы топ бұлшықеттерін
11. Шонданай нерві нервтендіреді:
а) Санның алдыңғы топ бұлшықеттерін
б) Санның артқы топ бұлшықеттерін+
в) Санның медиалді топ бұлшықеттерін
г) Сирақтың алдыңғы топ бұлшықеттерін
д) Сирақтың артқы топ бұлшықеттерін
12. Асықты жілік нерві, нервтендіреді:
а) Санның алдыңғы топ бұлшықеттерін
б) Санның артқы топ бұлшықеттерін
в) Санның медиалді топ бұлшықеттерін
г) Сирақтың алдыңғы топ бұлшықеттерін
д) Сирақтың артқы топ бұлшықеттерін+
13. Асықты жілік шыбығының (шыбықтың) терең нерві нервтендіреді:
а) Санның алдыңғы топ бұлшықеттерін
б) Санның артқы топ бұлшықеттерін
в) Санның медиалді топ бұлшықеттерін
г) Сирақтың алдыңғы топ бұлшықеттерін+
д) Сирақтың артқы топ бұлшықеттерін
14. Жұлын нервтерінің тармақтары:
а) жоғарғы, төменгі
б) жоғарғы
в) артқы, латералдық
г) медиалдық, қабықтық
д) артқы, алдыңғы+
15. Көкеттік нерв тармағы болып табылады:
а) иық өрімінің
б) бел өрімінің
в) сегізкөз өрімінің
г) мойын өрімінің+
д) құйымшақ өрімінің
16. Иық өрімінің нерві:

- а) көкеттік нерв
- б) жапқыш нерв
- в) кәрі жілік нерві+
- г) қабырғааралық нерв
- д) теріастылық нерв

17. Иық өрімінен кетеді:

- а) орталық нерв+
- б) үштік нерв
- в) құлақтық нерв
- г) мойынның көлденең нерві
- д) көкеттік нерв

18. Бел өрімінің тармақтары нервтендіреді:

- а) санның алдыңғы бұлшықеттерін+
- б) санның артқы бұлшықеттерін
- в) қабырғаралық бұлшықеттерді
- г) арқаның бұлшықеттерін
- д) кеуденің бұлшықеттерін

19. Сегізкөз өрімінің тармақтары нервтендіреді:

- а) санның алдыңғы бұлшықеттерін
- б) санның медиалдық бұлшықеттерін
- в) іштің бұлшықеттерін
- г) арқаның бұлшықеттерін
- д) санның артқы бұлшықеттерін+

20. Бөксең бұлшықеттерін нервтендіреді:

- а) кеуде нервтері
- б) мойын өрімінің нервтері
- в) бел өрімінің нервтері
- г) сегізкөз өрімінің нервтері+
- д) иық өрімінің нервтері